

УДК 346.545/546

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.05>**Дмитро Макіял,**

ORCID ID: 0000-0002-6655-7149

аспірант

Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЛІДАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОНКУРЕНТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ЯК ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню питання впровадження інституту солідарної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції в Україні на основі запропонованих Верховною Радою України законодавчих змін, зокрема проєкту закону № 2730 «Про внесення змін до деяких законів України щодо конкуренційно-антимонопольної реформи» від 14.01.2020, який було включено до порядку денного парламенту за № 1164-IX від 02.02.2021. У вступі автором доречно запропоновано розглянути актуальність проведеного дослідження шляхом встановлення логічного зв'язку між можливістю застосування солідарної відповідальності за порушення у сфері економічної конкуренції та рівнем досягнення верховенства права через невідворотність покарання із наведенням конкретних прикладів. Проаналізовано спеціалізовані наукові праці вітчизняних вчених стосовно дослідження особливостей юридичної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції, а також здобутки зарубіжних вчених стосовно вивчення вже актуальної для Європейського Союзу проблематики правозастосування положень Директиви №2014/104/ЄС Європейського парламенту та Ради від 26 листопада 2014 року про деякі правила, що регулюють відносини відшкодування шкоди відповідно до національного законодавства за порушення положень законодавства про конкуренцію в державах-членах і Європейському союзі. На основі аналізу наукових надбань вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері аналізованої тематики автором було виокремлено поняття «солідарна відповідальність у конкурентному праві», що більше відповідає особливостям галузі господарського права в Україні. Акцентовано увагу на окремих неузгодженостях запропонованих законодавчих змін у доступній редакції, а також запропоновані вектори вдосконалення аналізованої законодавчої ініціативи. Підкреслено необхідність проведення додаткового наукового дослідження суміжної тематики – застосування вікарної відповідальності за порушення у сфері захисту економічної конкуренції.

Ключові слова: господарське право, конкурентне право, солідарна відповідальність, штрафні санкції, відшкодування шкоди, господарсько-правові санкції, Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною.

Постановка проблеми. Ефективність регулювання суспільних відносин через право визначається рівнем дотримання його суб'єктами встановлених правил поведінки. На шляху досягнення високого рівня правової культури перед кожною державою та суспільством постає питання щодо становлення такого рівня контролю дотримання правових норм, який дозволяв би говорити про верховенство права через принцип невідворотності покарання. Такий принцип слід розглядати як еталон не лише через призму кримінального права та відповідальності, а й також і в цивільних, адміністративних та господарських правовідносинах. Про це яскраво свідчать елементарні приклади з нашого повсякденного життя та стан рівня порушення

законодавства про правила дорожнього руху. Наприклад, на ділянках, де було встановлено перші 50 камер автофото- та відеофіксації порушень Правил дорожнього руху, за даними Міністерства внутрішніх справ України, кількість дорожньо-транспортних пригод знизилась у 3 рази. Тобто водії зрозуміли, що на таких ділянках їхні порушення буде зафіксовано обов'язково, і це одразу спрацювало на виконання поставленого завдання. Однак більшість людей, які ознайомилися з цією науковою статтею, можуть одразу пригадати, коли зовсім нещодавно бачили водіїв, що нахабно проїжджали через подвійну суцільну смугу або на червоне світло світлофора в тих місцях, де невідворотність покарання за їхні дії відсутня.

Хоча встановлення принципу невідворотності покарання досягається шляхом побудування якісної та ефективної державної машини контролю, існують й альтернативні механізми підвищення ефективності права в державі. Наприклад, через створення нормативно-правових інструментів, покликаних підвищити можливість не тільки регуляторних органів, а й окремих суб'єктів господарювання, захистити охоронювані законом інтереси держави та учасників ринку найбільш ефективно та притягнути порушника до відповідальності.

Для ясності слід навести приклад ефективності та необхідності таких інструментів. Таким є діяльність національних громадських організацій, що вже діють у сфері захисту економічної конкуренції та у випадках окремих правопорушень надають необхідну правову допомогу постраждалим фізичним та юридичним особам у стягненні понесених збитків. Так, багатьом пересічним українцям протягом останніх двох років довелося зіткнутися з випадками протиправних донарахувань т. з. «температурних коефіцієнтів» однією групою суб'єктів господарювання під час сплати за постачання енергоносіїв (газу). Часто-густо такі нарахування досягали рівня 40 % від загальної суми виставленого рахунку. Багатьом споживачам не було відомо не тільки про підстави таких «донарахувань», але й взагалі про їх факт. Антимонопольним регулятором було вже неодноразово встановлено протиправність подібних діянь та притягнуто винних осіб до матеріальної відповідальності. Однак здійснення названої контрольної функції може бути максимально ефективним лише у разі, коли поряд зі стягненням штрафу правопорушнику також слід буде оцінювати реальний ризик стягнення з нього збитків і пересічним споживачем, який безпосередньо постраждав від таких протиправних дій.

За нашим переконанням, до вказаних інструментів можна віднести і запровадження солідарної відповідальності за правопорушення у сфері економічної конкуренції, що є об'єктом аналізу даної наукової роботи.

Дослідження названої перспективи стало ще більш актуальним у зв'язку з реєстрацією у Верховній Раді України проекту закону № 2730 «Про внесення змін до деяких законів України щодо конкуренційно-антимонопольної реформи» від 14.01.2020, який було включено до порядку денного парламенту за № 1164-ІХ від 02.02.2021 (далі – Проект закону № 2730). Вказаним проектом нормативно-правового акта пропонується внесення доволі істотних змін у регулювання діяльності Антимонопольного комітету України,

серед яких і запровадження інституту солідарної відповідальності у конкурентному праві. З моменту, як вказаний проект закону було зареєстровано, точаться дискусії з приводу доцільності подібних нововведень.

Цією науковою роботою автор ставить собі за мету здійснити власне дослідження доцільності та мети запровадження інституту солідарної відповідальності через вивчення закордонного досвіду його застосування, аналіз правових передумов та чинників його застосування на практиці за умови запровадження названого механізму у доступній на цей час редакції, а також спробувати визначити потенційно можливі проблеми застосування названого правового інституту в Україні та запропонувати шляхи їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика юридичної відповідальності суб'єктів господарювання у сфері конкурентного права вже виступала предметом наукових досліджень таких вчених: С.С. Валітова, Ю.В. Журика, І.П. Булеєва, К.Ю. Тотьєва, Т.Г. Удалова, І.А. Шуміло, П.С. Борцевича та інших.

Разом із тим вітчизняною правовою наукою до останнього часу не досліджувалося питання щодо покладення солідарної відповідальності за порушення правил економічної конкуренції на всі підприємства групи суб'єктів господарювання, що виступає правопорушником. З цього випливає, що більш доцільним у цьому аспекті було звернутися до зарубіжного досвіду, який був якісно та ґрунтовно викладений у наукових роботах Андріані Калінтірі, Іоанніса Ліаноса, Томаса Тіда, Петра Мішкольці-Боднара та Роберта Сучи та інших.

Аналіз робіт зазначених вище фахівців дозволяє ефективно дослідити проблематику запровадження інституту солідарної відповідальності в Україні, що виступає однією з новел законодавця, що має на меті модернізацію конкурентного законодавства.

Мета статті – на основі аналізу наукових робіт учених у сфері права та власного дослідження проблематики запровадження інституту солідарної відповідальності в конкурентному праві України сформулювати висновки стосовно перспектив впровадження названої законодавчої новели та запропонувати шляхи подальшого вдосконалення правового захисту суб'єктів господарювання у сфері економічної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Для повноти здійснення дослідження аналізованого питання доцільним видається звернутися до теоретичного базису поняття «солідарна відповідальність», що впливає із загальної концепції юридичної відповідальності у праві.

Концепція юридичної відповідальності та її термінологія вже є доволі сталою для правової доктрини України і сформульованою у ряді наукових робіт вітчизняних вчених у сфері права. Як відзначає О.Ф. Скакун, під юридичною відповідальністю слід розуміти передбачені законом вид і міру державно-владного (примусового) зазнання особою втрат благ особистого, організаційного і майнового характеру за вчинене правопорушення [1].

Ю.В. Журик зазначав, що юридична відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції являє собою комплекс охоронних правовідносин, що виникають між державними органами та суб'єктом господарювання – правопорушником у зв'язку з наявними протиправними діями з його вини [2].

Своєю чергою В.В. Герасимова під захистом прав суб'єктів господарювання розуміє систему передбачених законом заходів, які здійснюються уповноваженими особами або суб'єктами господарювання з метою відновлення порушених прав, усунення перешкод у реалізації цих прав, запобігання вчиненню таких порушень у майбутньому та притягнення винних осіб до відповідальності [2, 3].

З аналізу зазначених вище висновків учених, зроблених у результаті дослідження теоретичної бази інституту юридичної відповідальності в Україні, випливає, що у сфері захисту економічної конкуренції в Україні закріпилася позиція про доцільність застосування об'єктивної (англ. strict – строга, точна) відповідальності, передумовами настання якої є виключно винні діяння безпосередньо правопорушників, які до неї притягаються. Такий висновок є розумним і в силу конституційного закріплення принципу індивідуальності юридичної відповідальності у частині другій статті 63 Основного закону.

Разом із тим солідарне зобов'язання хоча і можна віднести до різновиду традиційного поняття об'єктивної (прямої) відповідальності, однак з урахуванням певної власної специфічності з точки зору суб'єктного складу та передумов виникнення.

При цьому цікаво буде відзначити, що правове регулювання солідарної відповідальності у вітчизняному законодавстві в загальному розумінні встановлено положеннями Цивільного кодексу України. З точки зору положень статті 541 Цивільного кодексу України солідарний обов'язок та/або вимога виникають у випадках, встановлених законом або договором, зокрема у разі неподільності предмета зобов'язання. Уточнення наприкінці цитованої норми права звужує застосування поняття солідар-

ного зобов'язання, хоча фактично встановлені законом або договором випадки стосуються будь-яких ситуацій, де солідарність зобов'язання впливає з обставин виникнення відповідних правовідносин. Таким прикладом може виступати і запропонована до ухвалення у Проекті закону № 2730 [4] норма права про солідарне зобов'язання правопорушників зі сплати штрафу та відшкодування збитків за порушення у сфері економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій. Предметом названого зобов'язання виступатимуть грошові кошти, що, безумовно, є подільним предметом. З огляду на вказане обґрунтованим є висновок про те, що правова природа солідарного зобов'язання у цивілістиці значно відрізняється від застосування концепції солідарної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції (інститут господарського права).

З огляду на вказане, можна визначити, що *солідарна відповідальність у конкурентному праві – це вид об'єктивної юридичної відповідальності, що настає у разі спільного скоєння правопорушення двома та/або більше правопорушниками, в результаті якого впливає зобов'язання кожного окремого та одразу всіх правопорушників (за вибором потерпілої від правопорушення сторони) понести матеріальні втрати за спричинену шкоду на користь потерпілої сторони за її обґрунтованою заявою. При цьому ключовою ознакою солідарної відповідальності є те, що вона застосовується на підставі обґрунтованої заяви потерпілої сторони, яка за власним вибором визначає конкретного правопорушника, від якого жадає отримати матеріальну компенсацію понесеної шкоди.*

Як свідчить аналіз наукових робіт таких зарубіжних вчених, як Андріані Калінтірі, Іоанніс Ліанос, Томас Тід, Петро Мішкольці-Боднар та Роберт Сучи [6-8], принцип солідарної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції є сталим для європейського права та вельми обґрунтованим з точки зору ефективності правового захисту та загальної науково-правової теорії. Зокрема, сутність та мета запровадження у сфері захисту економічної конкуренції принципу солідарної відповідальності дуже слушно визначені Робертом Сучи та Петром Мішкольці-Боднаром. За їхніми висновками, головними перевагами солідарної відповідальності над спільною є те, що потерпілі юридичні та фізичні особи можуть ефективніше отримати компенсацію та уникнути ризику надмірного судового тягара доведення причинно-наслідкових зв'язків між діями кожного окремого правопорушника та завданою потерпілому шкодою.

Окрім вказаного, в результаті запровадження солідарного зобов'язання в частині відшкодування шкоди в учасників антиконкурентних узгоджених дій втрачається стимул доведення окремих власних підприємств до банкрутства, яке зі зрозумілих причин значно перешкоджає потерпілим в отриманні справедливого відшкодування власних збитків [6].

Вказані вище висновки є релевантними й для правової системи України. Особливо у разі застосування методу науково-практичного аналізу для дослідження названої проблематики.

Річ у тому, що з метою отримання відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок такого правопорушення, як антиконкурентні узгоджені дії, останньому необхідно звернутися до суду та докласти чималих зусиль для побудови доказової бази позову. Тоді як судовому захисту підлягають виключно порушені та/або оспорювані права позивача у конкретних правовідносинах з конкретним суб'єктом складом. Оскільки право на судовий захист має виключно особа, права якої були порушені саме відповідачем, то фактично позивачу буде необхідно як довести наявність причинно-наслідкового зв'язку між протиправним діянням конкретного учасника антиконкурентних узгоджених дій, з яким у потерпілого були відповідні правовідносини та зобов'язання, так і обґрунтовано розрахувати ту частку шкоди, що була йому заподіяна безпосередньо діями відповідача.

Але, як кажуть, диявол криється в деталях. Складність даної конструкції полягає в тому, що об'єктом антиконкурентних узгоджених дій є вплив на стан економічної конкуренції *на ринку*, тобто є спільним правопорушенням його учасників. З огляду на зазначене, відповідальність за таке правопорушення з точки зору відшкодування шкоди конкретного потерпілого розподіляється між усіма його учасниками. З іншого боку, як правило, потерпіла сторона перебуває у певних правовідносинах лише з одним із таких учасників, що обґрунтовує наявність її порушеного права. Таким чином, визначити розмір завданих потерпілому збитків, що були заподіяні конкретно в результаті дій окремого суб'єкта господарювання (учасника антиконкурентних узгоджених дій) є завданням нетривіальним. Іншими словами, спільна відповідальність перетворюється на спільну безвідповідальність. Про правильність вказаної позиції свідчить і аналіз матеріалів практичних фахових видань, в яких закріпилася обґрунтована думка про те, що наразі в Україні не сформована судова практика щодо стягнення шкоди, спричиненої іншими, окрім зловживання моно-

польним становищем (де правопорушником виступає єдиний суб'єкт господарювання), видами порушень конкурентного права [5]. За нашим глибоким переконанням, причиною відсутності названої практики виступає саме складність наявного інструменту, що була окреслена вище.

Впровадження інституту солідарної відповідальності покликане вирішити зазначену вище правову проблему незбалансованості захисту прав суб'єктів права, яка полягає в неефективності звернення потерпілих за відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Аналіз запропонованої редакції частини п'ятої статті 55-1 Проекту закону № 2730 дозволяє стверджувати, що впроваджуваний інститут солідарної відповідальності належним чином забезпечує право потерпілого звернутися до суду із позовом про відшкодування шкоди, завданої внаслідок антиконкурентних узгоджених дій всієї групи суб'єктів господарювання, із подальшим отриманням права вимагати відповідної компенсації від будь-якого з учасників групи. При цьому у разі застосування модернізованого підходу та з урахуванням факту встановлення протиправності діянь групи суб'єктів господарювання та форми протиправного впливу на застосований ринок у змісті рішення контролюючого органу (Антимонопольного комітету України) потерпілому буде достатньо довести лише два складники: обґрунтованість розрахунку заподіяної шкоди та наявність причинно-наслідкового зв'язку між цією шкодою та протиправною діяльністю *всієї групи суб'єктів господарювання-правопорушників із визначенням права на відшкодування шкоди через доведення наявності статусу прямого чи непрямого споживача*.

Більше того, слід відзначити, що у розробці названої законодавчої новели було враховано і питання розміру відшкодування шкоди тими учасниками антиконкурентних узгоджених дій, що звернулися до контролюючого органу із заявами про звільнення від відповідальності (англ. *whistle-blowers* – особи, що повідомляють про правопорушення) та наданням доказів про вчинення правопорушення або задіяли інші механізми добровільного врегулювання. Законодавцем пропонується, що за загальним правилом шкода, завдана антиконкурентними узгодженими діями, відшкодовується їх учасниками у подвійному розмірі. Позаяк учасники антиконкурентних узгоджених дій, що скористалися механізмами добровільного врегулювання, відшкодовують подібну шкоду рівно у розмірі її заподіяння.

Як відзначається зарубіжними вченими, які досліджували питання солідарної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції в Європейському Союзі, таке зменшення відповідальності є виправданим з огляду на загальну мету законодавця збільшити ефективність виявлення порушень у сфері конкурентного права, що у перспективі матиме більш значний економічний ефект для споживача [6-9].

Разом із тим пропозиція законодавця щодо запровадження положень частини першої статті 55-2 потребує уточнення, оскільки фактично допускає неоднозначність її трактування в частині встановлення граничного розміру відшкодування шкоди потерпілого. Зокрема, у запропонованій нормі вказується, що сума відшкодування не може перевищувати завданої шкоди, тоді як частиною третьою попередньої статті встановлюється загальне правило про відшкодування заподіяної шкоди у подвійному розмірі.

Незважаючи на загальну позитивність запропонованих до прийняття новел законодавства, залишається відкритим питання комплексності підходу до наближення вітчизняного правового регулювання до стандартів Європейського Союзу згідно вимог Угоди про асоціацію, що була укладена між Україною та Європейським Союзом в 2014 році. Дійсно, Проект закону № 2730 відображає значну кількість вимог європейських директив та формально відповідає вимогам глави 10 названої Угоди. Однак слід відзначити, що протягом останніх років судовою практикою Європейського Союзу черговий раз було підтверджено ефективність застосування не тільки солідарної відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії, але й субститутивної (англ. vicarious – той, що заміщує) або субсидіарної відповідальності стосовно суб'єктів господарювання, що здійснюють або мають потенційну реальну можливість здійснювати вирішальний вплив, за дії підконтрольних суб'єктів господарювання. До таких кейсів можна віднести справи Akzo Nobel та Skanska, які в просторі зарубіжної наукової та професійної спільноти вже набули статусів власної назви [9, 10]. Вказана концепція має доволі значні перспективи підвищення ефективності здійснення антимонопольного контролю за актами недобросовісної конкуренції, однак досі не привернула належної уваги вітчизняного законодавця, що потребує окремого наукового дослідження.

Висновки

Метою дослідження перспектив впровадження в нормативно-правове поле

нових правових інструментів традиційно виступає необхідність оцінити доцільність такого впровадження та реальність досягнення запланованого соціально-правового завдання. Цілком очевидно, що головною ціллю запровадження солідарної відповідальності за порушення у сфері конкурентного права слід розглядати модернізацію відповідного законодавства та підвищення його ефективності для регулювання задіяних правовідносин, спрямованих на підвищення рівня здорової конкуренції на економічних ринках на благо споживача.

Це дослідження щодо перспектив впровадження солідарної відповідальності у конкурентному праві України може бути завершеним загальною позитивною оцінкою, за окремими винятками, що потребують точкового доопрацювання. До таких слід віднести випадки окремих неузгодженостей в частині визначення меж передбаченого законом розміру відшкодування шкоди, а також, безумовно, питання щодо належного врегулювання правовідносин розподілу солідарної відповідальності між учасниками антиконкурентних дій за умов застосування до одного з них механізмів зменшення відповідальності за співробітництво із контролюючим органом.

Разом із тим необхідно відзначити, що у даній сфері правовідносин традиційно буде залишатися велика вірогідність виникнення судових суперечок незалежно від якості впровадження законодавчих норм. Такий висновок випливає з того, що економічна боротьба глобальних учасників регіональних ринків між собою та зі споживачами залишатиметься в Україні незмінною ще довгий час – як окремий елемент конкуренції.

З іншого боку, порівняльний аналіз механізму застосування інструменту відшкодування шкоди, який існує наразі, із тим, що пропонується до впровадження, наочно свідчить про необхідність запропонованого удосконалення. Можливо, беручи за приклад правове регулювання аналізованих відносин за правом Європейського Союзу, законодавцю слід було б також оцінити можливість та доцільність запровадження субститутивної (англ. vicarious – той, що заміщує) або субсидіарної відповідальності за інші, окрім антиконкурентних узгоджених дій, порушення у сфері захисту економічної конкуренції, однак це тематика для окремого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум, 2000. С. 214.
2. Журик Ю. Відповідальність у сфері економічної конкуренції: теоретичний аспект.

Юридична Україна. 2014. № 3. С. 51-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2014_3_11 (дата звернення: 21.04.2021).

3. Герасимова В. В. Захист прав та законних інтересів суб'єктів господарювання. *Актуальні питання права та правової держави: наукова дискусія*: зб. матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 11 грудня 2013 р.). К., 2013. С. 163–165.

4. Проекту закону № 2730 від 14.01.2020 та супровідні документи / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67870 (дата звернення: 21.04.2021).

5. Шкляр С. Відшкодування збитків за порушення конкуренції: національні та світові тенденції private enforcement. *Юридична газета*. 2019. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/vidshkoduvannya-zbitkiv-za-porushennya-konkurenciyi-nacionalni-ta-svitovi-tendenciyi-private-enforce.html> (дата звернення: 21.04.2021).

6. Miskolczi Bodn r, P ter and Szuchy, Robert, Joint and Several Liability of Competition Law Infringers in the Legislation of Central and Eastern European Member States (June 30, 2017). Yearbook

of Antitrust and Regulatory Studies (YARS), vol. 10 (15), p. 85-109, 2017. URL: <https://ssrn.com/abstract=3120467> (дата звернення: 20.04.2021).

7. Thiede, T. Fine to follow-on? Private anti-trust actions in European law. *China-EU Law J* 5, 233–263 (2017). URL: <https://doi.org/10.1007/s12689-016-0074-7> (дата звернення: 11.04.2021).

8. Ioannis Lianos, Causal Uncertainty and Damages Claims for the Infringement of Competition Law in Europe, *Yearbook of European Law*, Volume 34, Issue 1, 2015, Pages 170–231, URL: <https://doi.org/10.1093/yel/yev017> (дата звернення: 21.04.2021).

9. Revisiting Parental Liability in EU Competition Law. / Kalintiri, Andriani. In: EUROPEAN LAW REVIEW, Vol. 43, No. 2, 01.04.2018, p. 145-166. URL: <http://eprints.lse.ac.uk/87251/> (дата звернення: 21.04.2021).

10. Havu, K. (2020). Competition Infringement Damages Actions: Ruling in Skanska (C-724/17) Provides Clarifications on Who is Liable. *European law review*, 45(4), 526-539. URL: <https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/competition-infringement-damages-actions-ruling-in-skanska-c-7241> (дата звернення: 21.04.2021).

Dmytro Makiyan. Implementation of joint and several liability in the competition law of Ukraine as a way to increase effective legal regulation in the field of protection of economic competition

The paper investigates an issue of implicating the joint and several liability in the field of protecting economic competition in Ukraine on the basis of the proposed legislative changes by the Ukrainian parliament, in particular, the Draft Law No. 2730 “On amendments to certain laws of Ukraine on Competition and Antitrust Reform” dated from 14.01.2020, which was included to the agenda of the Verkhovna Rada of Ukraine under №1164-IX dated from 02.02.2021. In the introduction, the author proposes to consider the relevance of the paper by making a logical connection between the possibility of joint and several liability for violations in the field of economic competition and the level of Rule of Law principle due via the inevitability of punishment with specific examples. Numerous specialized scientific works of domestic scientists regarding the study of the features of legal responsibility in the field of protecting economic competition have been analyzed, as well as the scientific papers of foreign scientists concerning the study of issues of law enforcement of Directive No. 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of November 26, 2014 on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union. Based on the analysis of scientific achievements of domestic and foreign scholars in the field of analyzed topics, the author singled out the term of “joint and several liability in competition law”, that is more relevant for branch of commercial law in Ukraine. Attention had been focused on certain lacks of the proposed legislative changes in the available edition, and vectors for improving the draft law have been proposed. The need for additional research on related topic of implementation of vicarious liability for violations in the field of economic competition in Ukraine was also emphasized.

Key words: commercial law, competition law, joint and several liability, penalties, damages, economic and legal sanctions, Association Agreement between the European Union and Ukraine.

